

II. SVĚTOVÁ VÁLKA

sociálně-politicky

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MŠMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

VYPUKNUTÍ VÁLKY

- 23. srpna smlouva Molotov-Ribbentrop + dohoda os sférách vlivu
- 25. srpna 1939 dohoda o pomoci ve válce mezi Polskem a Velkou Británií
- 1. září vpád Německa do Polska
- 2. září nóty Velké Británie a Francie
- 3. září Velká Británie a Francie ve válce s Německem, Itálie státem „nevedoucím válku“
- 5. září vpád vojsk Slovenského štátu do Polska
- 17. září vpád sovětských vojsk do Polska, polská vláda prchá do Rumunska
- 28. září kapitulace Varšavy
- 3. října předsedou vlády v Paříži gen. Sikorsky
- 2. října vzdává se poslední polská pevnost na poloostrově Hel

- 16. duben 1939 návrh SSSR na jednání s VB a Francií proti Německu; souběžně sondáže sovětsko-německé;
- Léto 1939
 - jednání sovětsko-britsko+francouzská o politické a vojenské spolupráci proti Německu – troskotají na povolení průchodu sovětských vojsk Polskem (aby se napadlo Německo, musejí být vojska u něj)
 - Jednání sovětsko-německá o obchodování

Hodnocení záležití na hodnocení motivace:

velké nejasnosti ohledně sovětské motivace

menší ohledně britské a francouzské

(Stalin ani Chamberlain mj. nenapsali vzpomínky, Stalinovy úvahy asi nejsou na papíře)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

POKRAČOVÁNÍ VÁLKY 1939-40

1939

- září- říjen smlouvy sovětsko-německá o přátelství a hranicích
- následně sovětsko-litevská, lotyšská a estonská o pomoci, tj. zřízení základen RA v těchto státech (od března 1939 Klaipéda německá /do 1919 německá, od 1923 litevská)
- 30. listopadu vpád sovětské armády do Finska, odpor finské armády, zvažována vojenská podpora 12. března 1940 mírová smlouva

1940

- 9-10. dubna německá vojska do Dánska Norska
- 10. května německá vojska vpadají do Nizozemí, Lucemburska, Belgie a Francie
- 10. června Itálie vypovídá válku Francii a Velké Británii,
- Červen - červenec SSSR ovládá Litvu, Lotyšsko a Estonsko a Besarábii (Moldavsko)
- Červen - britská vojska z kontinentu
- 22./25 června francouzsko-německé a 24./25. června francouzsko-italské příměří, jih Francie a kolonie neokupovány
- červenec-srpen-září bitva o Anglii
- srpen připojení Sedmihradska od Rumunska k Maďarsku
- 28. října útok Itálie na Řecko

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

ÚZEMNÍ ZMĚNY 1939-40

(ZVÝRAZNĚNY ZMĚNY A NASAZENÍ VOJSK V RÁMCI „BLOKŮ“)

- V ovládnutých oblastech vždy nastolován vzápětí režim vládnoucí (žádné autonomie, ale co možná největší homogenita s „mateřským“ územím)
- Velké právní a sociální proměny důsledkem.
- (Norimberské zákona, etatizace průmyslu a obchodu, kolektivizace zemědělství, změny ve školství, dopravě - jízda vpravo atp.)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

1941

- podzim 1940 – zima 1941 britsko–italské válčení v Africe, britská vojska zvítězila; snahy o získání podpory pro VB na Balkáně – (*neúspěšný úspěch*)
- jaro 1941 Německo zasáhlo ve Středomoří – v Africe 24. března, v Jugoslávii a Řecku 6. dubna (přes Maďarsko), a vítězí
- 11. března začal platit zákon o půjčce a pronájmu: VB 31 mld., SSSR 10,8 mld. USd přímo + 4,5 mld. USd z VB
- 18. dubna britské prohlášení: „*Budeme bombardovat Řím, budete-li bombardovat Athény a Káhiru*“
- 22. června. vpád Německa do SSSR
- 7.-11. prosince USA ve válce s Japonskem, Německem a Itálií
- **1941/42 válkou přímo zasažena většina Evropy a značná část světa**

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

JAK PORAZIT VELKOU BRITÁNIÍ? NACISTICKÉ HLEDISKO

- Vypuzením z kontinentu 1940
- Invazí – 1940
- bombardováním – 1940-41
- Ovládnutím kolonií a získáním VB nenapadnutelných zdrojů – prostřednictvím porážky SSSR – oboje od 1941
- Přerušením zásobování Velké Británie – od 1942 – do 1944
- Odražením invaze do západní a severní Evropy – od 1943
- Vyvoláním děsu a ztrát novými zbraněmi – od 1943, resp. 1944
- Usilovnou obranou a ničením vedoucím až k vyčerpání protivníka – od 1944

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

JAK PORAZIT NĚMECKO? – BRITSKÉ HLEDISKO

- vyčerpáním = blokádou - od 1939 uplatňováno
- obranou, a poškozováním hospodářství - SOE „to burn Europe“ – od 1940
- vyčerpáním a svíráním - boji na více frontách, zničením schopnosti vyrábět zbraně nálety - od 1941
- Velkými nálety na německá města – od 1942/43
- Zbavením spojenců a podporovatelů (Itálie, Španělska, Maďarska, Bulharska, Rumunska, Finska apod.) – od 1943
- Velkou invazí na evropský kontinent – od 1943 (z britského hlediska – pokus musel být úspěšný, žádný další nebyl možný)
- Rychlým postupem vojsk do Německa (Blitzkrieg v opačném gardu) od 1944
 - x americký náhled – postup širokou frontou Britové se děsí uváznutí v zákopech, zároveň však i nedostatečné převahy pro úspěšnou ofenzívu – vedlo by k uváznutí v zákopech)
- Ovládnutím co největšího území – resp. rozdělením německých vojsk a přerušením komunikací – od 1945

Vítězství kombinací všech přístupů

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

VÁLKA A HOSPODÁŘSTVÍ

- Všude ve válčících a okupovaných státech a i některých neokupovaných (Švýcarsko + Švédsko; USA) přidělový systém.
 - Odstupňování politickým rozhodnutím podle množství zdrojů a zaměření výrob
 - mezi vrstvami obyvatel a druhy podniků (vojsko a zbrojní podniky mají přednost)
 - mezi státy (USA: Švýcarsku : Velké Británii : Německu : SSSR : Polsku)
 - Nacisté odstupňují i podle „rasy“ („židovské“ přiděly cca 1/3-1/4 německých), okupované obyvatelstvo vždy znevýhodněno nižšími dodávkami, příp. přiděly, alespoň o trochu než německé)
- 1941 v Německu nejvyšší životní úroveň mezi lety 1933-45, dáno drancování okupovaných území – a tamní obyvatelé trpí
- 1940 -konec 1943 britské civilní obyvatelstvo mělo pravděpodobně nižší životní úroveň než německé
- 1944-1945 rychlý pokles životní úrovně německého obyvatelstva
- 1944 -1945 obyvatelé okupovaných území se mají ještě hůře než Němci

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MŠMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

ZAJATCI

- Od počátku konfliktu

- Zajatců z řad polské armády v německém zajetí asi 82 tisíc – v sovětském snad 250 tisíc. – cca 18 tisíc důstojníků zavražděno v zajetí NKVD, 143 tisíc zajatců propuštěno do sovětského občanství
- Vůči sovětským zajatcům postupováno nacisty příšerně v rozporu s Haagskými úmluvami – Sověti postupovali obdobně – (SSSR neratifikoval Ženevskou konvenci – obě strany to vzaly jako záminku pro své chování)
- Francouzských zajatců v Německu asi 1,8 miliónu; jako celek propuštěni po skončení války
- Italští zajatci – zajímáni silami VB a Commonwealthu, řeckou armádou, USarmy, SSSR, Wehrmacht (v Německu italští vojáci v různých právních postaveních) – takže Italové mají zkušenosti ze všech různých zajetí
- Zajato vojsky SSSR asi 3,175 mil. osob z Wehrmacht a SS (ztráty 34,7%), zajato německými vojsky asi 5, mil osob z RA, asi 3 mil zabity a zemřely
- Němečtí zajatci v miliónech u spojenců (+%=zemřelých v zajetí): VB 3,635 (+0,03 %), USA 3,097 (+0,2%), Francie 0,937 (+2,6), střední a jihovýchodní Evropa 0,289 (+32.1%)
- Černoši nejsou USA nasazováni v pozemních a vzdušných bojích v Tichomoří v obavách (asi oprávněných) z rasismu japonské společnosti a následně z nepřijatelného chování vůči nim. US občané japonského původu bojují taktéž jen v Evropě.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

LETECKÉ BOMBARDOVÁNÍ NĚMECKA

- Německo začalo bombardovat jako první, spojenci je překonali (ve všech ohledech: objemech, ničivosti, obětech i nepřesnosti zásahů atp.; na plochu však nejvíce bomb spadlo na Maltu)

Hmotnost bomb svržených na Německo

rok	RAF	US AAF
1940	13,033	-
1941	30,704	-
1942	45,561	1,561
1942	157,457	55,987
1944	521,518	381,587
1945	181,704	188,583
celkem	949,977	627,718

Hamburk 1944-45

<https://historiek.net/qduitse-historicigebuikt-en-bombardementen-voor-slachtofferolq/9295/>

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

AMERICKÉ VÁLČENÍ A OZBROJENÉ SÍLY - POTÍŽE

- 1940 – 121 000 osob – 1945 10,7 miliónu – obrovský vzestup kvantitativní, nedostatky v kvalitě výcviku a velení.
- Japonci popisováni v příručkách jako za slabozrací a neschopní mířit a ovládat složitou bojovou techniku; např. letadla (Američané Japonci popisováni jako zbabělí)
- Rasistické předsudky a postoje - čistě černošské jednotky, zákaz transfúzí krve černošských osob bělošským vojákům

- G. S. Patton: Válka mýma očima:

705. protitankový oddíl, nějaké černošské dělostřelectvo a černošské týlové jednotky. Na rozdíl od některých černošských dělostřelců si příslušníci černošských týlových jednotek sami opatřili pušky a statečně se bili.

31. října jsem navštívil 761. tankový prapor a pohovořil si s jeho příslušníky. Celá řada poručíků a několik kapitánů před časem sloužili pod mým velením jako poddůstojníci u 9. a 10. mechanizované divize. Jako jednotlivci byli dobrými vojáky, ale tehdy jsem vyslovil názor, který jsem nikdy nepovažoval za nutné změnit, že černošský voják nedokáže myslet natolik rychle, aby mohl bojovat v tanku.

- Bělošští vojáci z (často z jihu USA) nestrpí, když ve VB tančí běloška s černochem v britské uniformě a zmlátí ho – následují stížnosti britských či dokonce exilových francouzských úřadů.
- Až do konce války napjaté vztahy k Ch. de Gaullovi (neuznávají ho, vydávají bankovky – z fr. štočků; nedomlouvají se naproti tomu o koloniích – neboť se s ním jednájí o politických otázkách jen málo).

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

SÍLY HLAVNÍCH ČLENŮ VÁLČÍCÍCH STRAN

Poměr sil Německa, Itálie, Japonska a Francie, Velké Británie, USA v předvečer druhé světové války

	Německo, Itálie, Japonsko	Francie, Velká Británie, USA	Poměr sil
Obyv. metropolí (mil.)	195,9	220,9	1 : 1,1
Obyv. kolonií a závislých zemí (mil.)	87,0	586,0	1 : 6,7
Roční výroba elektrické energie (mld kWh)	116,6	176,4	1 : 1,5
Roční výroba surového železa (mil. t)	21,8	48,4	1 : 2,2
Roční výroba oceli (mil. t)	31,5	69,6	1 : 2,3
Roční těžba uhlí (mil. t)	251,0	691,0	1 : 2,7
Roční těžba nafty (mil. t)	3,5	171,0	1 : 52
Sklizeň zrnin (tis. t)	53 145	119 704	1 : 2,1
Početní stav pozemní armády (tis.)	5 600	1 838	3 : 1
Počet letadel	12 355	12 200	1,1 : 1
Počet válečných lodí (bitevní, letadlové, křižníky, torpédoborce)	286	610	1 : 2,1
Počet ponorek	225	229	1 : 1
	Německo	Francie, V. Británie	Poměr sil
Obyvatelstvo (mil.)	79,4	89,5	1 : 1,1
Výroba elektr. energie (mld kWh)	66	48,8	1,3 : 1
Výroba surového železa (mil. t)	17,5	16	1,1 : 1
Výroba oceli (mil. t)	23	21,7	1 : 1
Těžba uhlí (mil. t)	200	287	1 : 1,4
Početní stav pozemní armády (tis.)	2600	1600	1,6 : 1
Počet letadel	4405	7300	1 : 1,6
Počet válečných lodí (bitevní, letadlové, křižníky, torpédoborce)	35	360	1 : 10
Počet ponorek	57	130	1 : 2,5

VOJENSKÉ VÝDAJE HLAVNÍCH ČLENŮ VÁLČÍČÍCH STRAN

Vojenské výdaje 1939-1944 (% nár. důchodu)

	1939	1940	1941	1942	1943	1944
Spojenci:						
USA	1/1	2/2	11/11	31/32	42/43	42/45
Velká Británie	15/-	44/-	53/-	52/-	55/-	53/-
SSSR	-/-	-/17	-/28	-/61	-/61	-/53
Země Osy:						
Německo	23/23	40/40	52/52	64/63	70/-	-/-
Itálie	8/-	12/-	23/-	22/-	21/-	-/-
Japonsko	22/-	22/-	27/-	33/-	43/-	76/-

Viz Harrison M., *The Economics of World War II: An Overview*, in: Harrison M. (ed.), *The Economics of World War II. Six great powers in international comparison*, Cambridge 1998, s. 21. Tabulka má jen relativní vypovídací hodnotu, neboť je striktně odvozena od úředních údajů. První údaj je odvozen z běžných cen, druhý z cen stálých. I když jsou oba údaje k dispozici jen výjimečně, ve válce nebyl rozdíl významný. Údaje pro Německo za rok 1944 už nebyly vydány, sovětské údaje zase navazují na předválečnou metodiku tzv. přímých vojenských výdajů, které skutečné vojenské výdaje zastíraly. Je přitom obecně známo, že během války byly tyto výdaje relativně vyšší než německé, takže zajímavý je jen jistý pokles v roce 1944 ve srovnání s rokem 1943, aniž jsou zřejmé příčiny.

NĚMECKÁ VOJSKA A PRACOVNÍ SÍLY: VELKÉ PODÍLY CIZINCŮ (ČASTO NEDOBROVOLNĚ NASAZENÝCH) A ZAJATCŮ

**Tab. 4.2 Početní stavy armády a cizích pracovních sil v Německu
v letech 1939–1944 (v tis.)**

Datum (31. 5.)	Zmobilizováno	Ztráty	Stav armády	Cizí pracovní síly	Z toho	
					civilní ^a	zajatci
1939	1 366	–	1 366	300	300	–
1940	5 685	85	5 600	1 150	800	350
1941	7 385	185	7 200	3 020	1 750	1 270
1942	9 435	800	8 635	4 120	2 640	1 470
1943	11 235	1 680	9 555	6 260	4 640	1 620
1944	12 385	3 285	9 100	7 130	5 300	1 830
1944 30. 9.	13 000	3 875	9 125	.	.	.

^a Včetně Židů.

Pramen: Milward, A. S.: *The German Economy at War*. London 1965, s. 113.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MSMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

BRITSKÁ VOJSKA A PRACOVNÍ SÍLY: VELKÉ PODÍLY ŽEN

II. MANPOWER

Distribution of total manpower⁽¹⁾

Great Britain

At June in each year

TABLE 9

Thousands

	1938	1939	1940	1941	1942	1943	1944	1945
Total working population	19,473	19,750	20,676	21,332	22,056	22,285	22,008	21,649
Males	14,476	14,656	15,104	15,222	15,141	15,032	14,901	14,881
Females	4,997	5,094	5,572	6,110	6,915	7,253	7,107	6,768
Total in Armed Forces and Auxiliary Services ..	385	480	2,273	3,383	4,091	4,761	4,967	5,090
Males	385	480	2,218	3,278	3,784	4,300	4,500	4,653
Females	—	—	55	105	307	461	467	437
Registered insured unemployed	1,710	1,270	645	198	87	60	54	103
Males	1,325	1,013	434	100	61	44	40	68
Females	385	257	211	98	26	16	14	35
Ex-members of H.M. Forces not yet in employment	—	—	—	—	—	20	20	40
Males	—	—	—	—	—	13	14	27
Females	—	—	—	—	—	7	6	13
Total in civil employment	17,378	18,000	17,758	17,751	17,878	17,444	16,967	16,416
Males	12,766	13,163	12,452	11,844	11,296	10,675	10,347	10,133
Females	4,612	4,837	5,306	5,907	6,582	6,769	6,620	6,283
Agriculture and fishing	949	950	925	981	1,002	1,047	1,048	1,041
Mining and quarrying	849	873	886	820	823	818	813	799
Metals, engineering, vehicles and ship-building	2,590	2,812	3,198	3,753	4,372	4,659	4,496	3,899
Chemicals, explosives, paints, oils, etc.	276	294	361	487	618	574	515	447
Textiles	861	1,002	1,074	871	723	669	635	634
Clothing, boots and shoes	717	752	748	674	550	493	455	481
Food, drink and tobacco	640	654	621	597	567	519	508	518
Cement, bricks, pottery, glass, etc.	271	265	220	211	188	170	159	159
Leather, wood, paper, etc.	844	859	725	614	573	539	536	555
Other manufactures	164	177	181	190	163	123	129	127
Building and civil engineering	1,264	1,310	1,064	1,043	893	726	623	722
Gas, water and electricity supply	240	242	213	214	214	200	193	196
Transport and shipping	1,225	1,233	1,146	1,194	1,217	1,176	1,237	1,252
Distributive trades	2,882	2,887	2,639	2,332	2,173	2,009	1,927	1,958
Commerce, banking, insurance and finance ..	414	413	370	358	317	282	268	264
National and Local Government	1,386	1,385	1,448	1,636	1,728	1,786	1,809	1,903
Civil Defence, Fire Service and Police	80	80	345	383	384	323	282	127
Miscellaneous services	1,806	1,812	1,594	1,393	1,373	1,331	1,334	1,334

⁽¹⁾ Men aged 14-64, women aged 14-59. Including employers and self-employed as well as employees, but excluding indoor private domestic service. Women in part-time paid employment are included, two being counted as one unit. Figures exclude prisoners-of-war, but include such other foreign workers as entered civilian employment.

Source : Ministry of Labour and National Service

NĚMECKÉ ZTRÁTY ZA 2. SVĚTOVÉ VÁLKY – V PRŮBĚHU BOJŮ

Německé ztráty na frontách druhé světové války

Ztráty	Celkem (v tis.)	Sov.-něm. fronta		Ostatní fronty	
		Počet (v tis.)	%	Počet (v tis.)	%
Padlí	2215	1874	85	341	15
Ranění	4988	4338	88	650	12
Zajatí a nezvěstní	2207	1311	60	896	40
Celkem	9410	7523	80	1887	20

PRŮMYSLOVÁ VÝROBA V NĚMECKU A V JÍM OKUPOVANÝCH A PŘIPOJENÝCH ÚZEMÍCH

Průmyslová výroba Německa v letech 1939 – 1944 (1939 = 100)

Rok	Celkem	Zbraně a bojová technika	Spotřební zboží	Bytová výstavba
1940	97	176	95	53
1941	99	176	96	36
1942	100	254	86	23
1943	112	400	91	?
1944	110	500	86	14

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Toto dílo podléhá licenci Creative Commons
Uveďte původ – Zachovejte licenci 4.0 Mezinárodní.

